

اخلاق و تعهد حرفه ای

(ملاحظات اخلاقی ابتدا و پایان زندگی)

دکتر عباس عباس زاده
دکترای پرستاری، فلوشیپ اخلاق زیستی
استاد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

اهداف

از فراگیر انتظار می رود در پایان این بخش بتوانند:

- ✓ اهمیت حیات و زندگی را بیان کند
- ✓ موضوعات اخلاقی شروع و پایان زندگی را نام ببرد.
- ✓ شروع حیات را از جنبه اخلاقی تعیین کند.
- ✓ ملاحظات اخلاقی اهدای گامت، تخمک، جنین را شرح دهد.
- ✓ موارد اخلاقی سقط جنین را بیان کند.
- ✓ پایان زندگی را از جنبه اخلاقی تعیین کند.
- ✓ مرگ مغزی و موضوعات اخلاقی آن را بیان کند
- ✓ انواع یوتانازی را شرح دهد.
- ✓ ملاحظات اخلاقی در انواع یوتانازی را بیان کند.
- ✓ دستور عدم احیاء را از جنبه اخلاقی توضیح دهد.

حیات واژه کلیدی در اخلاق زیستی

□ در علوم طبیعی هیچ تعریف حقیقی از حیات وجود ندارد. لذا در میان تعاریف دانشمندان علوم تجربی در باب حیات، چیزی فراتر از شمارش آثار و خصوصیات حیات نمی بینیم؛ در علوم طبیعی هیچ تعریف حقیقی از حیات وجود ندارد. لذا در میان تعاریف دانشمندان علوم تجربی در باب حیات، چیزی فراتر از شمارش آثار و خصوصیات حیات نمی بینیم.

□ تنها مشخصه ی حیات ، بهره وری آن از درجات بالاتر سازمان یافتگی است . جمعی معتقدند که اختلاف بین موجودات جاندار و بی جان ناشی از اختلاف درجه ی سازمان یافتگی و آرایش مواد تشکیل دهنده است . گروهی دیگر عقیده دارند که حیات مرهون یک جوهر اختصاصی است که به ماده ی غیر زنده اضافه می گردد

پیدایش حیات

□ پیدایش سلول زنده: سلول زنده یک بار درست شده و دیگر هرگز شبیه آن درست نشده است

□ تاکنون نه دیده شده که سلول زنده ای از مواد جامد درست شود و نه حتی در آزمایشگاه ها توانسته اند از مواد جامد سلول زنده ای درست کنند

مراحل پیدایش زندگی

□ مواد معدنی و آلی:

■ مواد معدنی هم-چون آهن، مس، روی، اکسیژن، هیدروژن و غیره که بسیط و ساده بوده و غیرقابل تجزیه-اند؛ ولی مواد آلی هم-چون آب و همه مواد غذایی انسان که مرکب اند و قابل تجزیه به مواد و عناصر بسیط می باشند.

□ پیدایش سلول زنده:

□ سلول زنده یک بار درست شده و دیگر هرگز شبیه آن درست نشده است

□ تاکنون نه دیده شده که سلول زنده ای از مواد جامد درست شود و نه حتی در آزمایشگاه ها توانسته اند از مواد جامد سلول زنده ای درست کنند

□ تقسیم سلول نباتی و حیوانی

□ سلول نباتی که گاز کربنیک تنفس می کند، کربن را در خود ذخیره کرده و اکسیژن را آزاد می کند؛ سلول حیوانی اکسیژن آزاد شده به وسیله نباتات را می گیرد و گازکربنیک ؛ و بدین وسیله تعادل اکسیژن و کربن در روی زمین حفظ میشود.

□ تفکیک نر و ماده

نر و ماده و ادامه نسل

هر موجود زنده حیوانی و نباتی به نوبه خود به دو جنس مخالف نر و ماده تقسیم شده، تا بتواند نسل خود را ادامه دهد

مراحل پیدایش زندگی

- ☐ تخصصی شدن سلول ها
- ☐ تغذیه
- ☐ رشد و نمو
- ☐ تخصصی شدن کارکرد سلول ها
- ☐ پیدایش عضو
- ☐ ترمیم عضو
- ☐ تولید مثل
- ☐ ابداع و ابتکار
- ☐ کوشش برای ادامه حیات
- ☐ انطباق با محیط
- ☐ انتخاب و رهیافت
- ☐ تنازع بقا
- ☐ احساس

تعریف اخلاقی شروع زندگی

- لقاح تخمک
- جایگزینی تخمک
- تشکیل جنین
- تکمیل ارگانوژنز
- تولد نوزاد

مبانی اخلاقی اهدای گامت و تخمک

- **سلامت دهنده** (نداشتن بیماری های شناخته شده ژنتیکی)
- **سن مناسب دهنده**
- **ناشناس بودن دهنده** برای گیرنده
- **ناشناس بودن گیرنده** برای دهنده
- **عدم برقراری رابطه مالی**
- **عدم امکان انتخاب جنسیت**
- **موضوع محرم بودن** فرزند نسبت به زن و شوهر
- **فرزند قانونی و برخوردار از حقوقی همچون ارث**
- **رعایت اصول اخلاقی (با توجه خاص به اتونومی و کرامت انسانی کودک)**

مبانی اخلاقی رحم جایگزین (Surrogacy)

- داشتن قرارداد حقوقی قطعی و معتبر با اجاره دهنده رحم
- ناشناس ماندن مادر دارای رحم اجاره ای برای کودک
- برخورداری از تمام حقوق فرزند برای پدر و مادر ژنتیک
- داشتن شرایط والدینی برای پدر و مادر (سن، تمکن مالی، تعادل روانی)
- توافق کامل پدر و مادر
- رعایت اصول اخلاقی (با توجه خاص به اتونومی و کرامت انسانی کودک)

سقط جنین

- سقط عمدی و غیر درمانی جنین در هر سنی قتل عمد و مستوجب مجازات است
- تصمیم به سقط قانونی تصمیم فردی نیست
- سقط جنین دستور طبی نیست
- کمیته اخلاق بیمارستان با تایید دادستان مجوز می دهد

مجوزهای اخلاقی سقط جنین

- **بیماری مادر** که ادامه بارداری برای او ضرر شناخته شده داشته باشد.
- **ابتلای جنین** به بیماری ژنتیکی که قطعا زندگی طبیعی کودک متولد شده را سلب کند
- بارداری حاصل از تجاوز به **عنف**

پایان زندگی

- تعریف اخلاقی پایان زندگی
- اختیار انسان در پایان دادن به زندگی خود
- دستور عدم احیا
- اتانازی
- اختیار بر جسد

تعریف پایان زندگی

- توقف ضربان قلب (ایست قلبی)
- از بین رفتن کامل و غیرقابل بازگشت فعالیت مغز (مرگ مغزی)
- شرایط مرگ مغزی
 - ۱. عدم پاسخ دهی به تحریکات (تخریب منتشر کورتکس مغز)
 - ۲. از بین رفتن رفلکس های ساقه مغز (تخریب ساقه مغز)
 - ۳. آپنه (تخریب تنه مغزی)
 - ۴. نتایج الکتروانسفالوگرام

اختیار انسان به پایان دادن به زندگی

- اغلب مکاتب فلسفی اخلاق چنین اختیاری به انسان نداده اند
- در قوانین ایران معاونت در خودکشی قتل عمد دانسته شده است

یوتانازی

- در مورد کسی کاربرد دارد که مبتلا به بیماری شناخته شده غیر قابل علاج می باشد
- شرایط بیمار برای یوتانازی می بایست توسط کمیته اخلاق بررسی و تایید شود
- اقدام به یوتانازی دستور پزشکی و درمانی نیست لذا توسط پزشک قابل انجام نمی باشد

انواع یوتانازی

- فعال (Euthanasia By Action)
- غیر فعال (Euthanasia By Omission)
- داوطلبانه (Voluntary Euthanasia)
- غیر داوطلبانه (Non Voluntary Euthanasia)
- اجباری (Involuntary Euthanasia)

دستور عدم احیاء (DNR)

□ عدم احیاء در حقیقت یک نوع یوتانازی غیرفعال است

□ طبعاً داوطلب بودن برای آن موجب می شود که این ترک فعل اخلاقی شود

□ عدم احیاء در شرایطی امکانپذیر است که بیمار شرایط آن را داشته باشد یعنی مبتلا به بیماری غیر قابل درمان شناخته شده و مسجل باشد

□ ضروری است در هنگام هوشیاری بیمار برای عدم احیاء رضایت آگاهانه اخذ شود

□ بدین ترتیب دستور عدم احیاء توسط بیمار صادر می شود.

خلاصه

- ✓ موضوعات روزمره و اخلاقی شروع و پایان زندگی عبارتند از اهدای گامت و تخمک، سقط جنین، مرگ مغزی و یوتانازی
- ✓ شروع حیات را از جنبه اخلاقی از زمان تشکیل سلول تخم محاسبه می شود.
- ✓ سقط جنین بجز در مورد بیماری خطیر مادر، بیماری ناتوان کننده و شناخته شده جنین و تجاوز به عنف مجاز نیست
- ✓ پایان زندگی به دو صورت ایست قلبی و مرگ مغزی تعریف می شود.
- ✓ انواع یوتانازی عبارت است از فعال داوطلبانه، فعال غیر داوطلبانه، غیر فعال غیر داوطلبانه و غیر فعال داوطلبانه.
- ✓ از میان انواع یوتانازی یوتانازی غیر فعال داوطلبانه مورد پذیرش بسیاری از مکاتب اخلاقی و حقوقی است
- ✓ دستور عدم احیاء در صورت بیماری لاعلاج به عنوان نوعی یوتانازی غیر فعال داوطلبانه توسط بیمار مورد درخواست قرار می گیرد..

منابع

- Beuchamp TL, Childress JF. Principles of Biomedical Ethics. New York: Oxford University Press, 2013
- Rich K, L .Nursing Ethics across the Curriculum and in to practice, Boston: Jones and Bartlett Publisher. 2019
- Thompson I.E, Melia K.M, Boyd Kenneth M, Horsburgh D. Nursing ethics, Edinburgh:Churchill Livingstone. 2006